

CORREGIR DES DEL RESPECTE A LA LLENGUA I EL LECTOR

Rudolf Ortega
corrector

La correcció d'un text literari demana sempre un esforç d'adaptació del professional a una sèrie d'elements que interactuen entre si. No es tracta, com maldestrament s'ha considerat durant molt de temps, de fer encaixar el text en una sèrie de normes gramaticals i convencions gràfiques (en una manera de fer, sovint despòtica, que ha atorgat al corrector de textos el paper desagraït de ser el dolent de la pel·lícula), sinó de girar al voltant de tres eixos bàsics: el respecte pel codi –entenent per codi tot allò referit a la llengua i les convencions ortotipogràfiques–, el respecte per l'emissor del text –l'autor d'una novel·la, el traductor d'un conte, el redactor d'una notícia–, i el respecte pel receptor, és a dir, el destinatari del text publicat, que en el nostre cas és el lector de literatura infantil i juvenil.

La basculació del corrector entre els tres eixos sempre permetrà modular l'aproximació al text i perfilar millor el tipus d'intervenció. Per exemple, en el cas de la novel·la per a adults, un autor que treballi especialment els idiolectes a partir dels registres informals, com ara definint personatges a partir de la col·loquialitat, ens portarà a ser més permissius a l'hora d'aplicar criteris propis del respecte a la normativa i fins i tot a deixar-hi incorreccions; en canvi, aquesta mateixa permissivitat serà impossible quan l'emissor sigui un redactor d'un diari, ja que tant ell com el corrector estaran obligats a cenyir-se als marges del registre formal.

En els casos de la novel·la d'adults i de la premsa, l'elaboració dels textos, i també la seva correcció, no demana una atenció especial respecte de l'habilitat lectora del receptor, del qual es pressuposa la competència suficient per entendre el missatge. Però en el cas de la literatura infantil i juvenil trobem un receptor singular, caracteritzat per trobar-se encara en el terreny de la immaduresa: malgrat tenir una competèn-

cia lingüística plena ja a l'edat lectora, el lector jove encara no ha tingut ocasió de construir un coneixement lèxic d'un cert gruix, i d'aquí que sigui tan decisiu l'accés progressiu a la literatura, perquè del contacte amb la literatura esdevé l'enriquiment lèxic. La lectura, doncs, resulta clau per a la compleció de la competència lingüística de la persona.

Cal, doncs, tenir present qui llegeix i quines característiques té, perquè la redacció i correcció d'una obra de literatura infantil i juvenil haurà de mirar de resoldre una contradicció inicial: tenim un receptor en formació que correm el risc que no comprengui, almenys a la primera, tot el lèxic que utilitzem a l'obra, però a la vegada no podem recórrer només a les paraules que suposem que ja coneix (per entendre'ns, no podem cedir a la temptació de fer-ho fàcil), perquè llavors renunciem a la funció formativa que fa la lectura; hem d'escriure per a algú que volem que ens entengui i assumir que, de vegades, potser no ens entendreà. Sense oblidar, a més, que també hi ha en joc el gust lector del receptor, i que la falta de comprensió, o l'esforç excessiu per accedir-hi (per exemple recorrent abusivament al diccionari), pot ser desmotivadora.

Un cop assumit, doncs, el paper lingüísticament formatiu que desenvolupa la lectura, cal tenir clar quin és el model de codi que oferim, és a dir, quina atenció prestem a l'altre dels eixos de la correcció, el que fa referència a la llengua i les convencions gràfiques. D'una banda, haurem de ser escrupolosos en l'aplicació de la normativa quant a ortografia i gramàtica, i bandejar les propostes alternatives procedents d'altres àmbits, sobretot la premsa i la literatura per a adults, que es permeten llicències davant de casos difícils o dubtosos. Per a nens i joves, no farem servir la forma verbal *hi han* (en lloc de *hi ha*), malgrat que la nova gramàtica n'ofereixi l'opció d'acord amb el registre, com tampoc empreurem aglutinacions freqüents en alguns

textos (*esclar* en lloc d'*és clar*, per exemple), perquè encara no estan consolidades ni admeses. I d'altra banda, convé no caure en el parany del realisme per presentar personatges que llueixin un català interferit pel castellà, especialment en la literatura per a joves (llevat, per descomptat, que es vulgui caracteritzar un personatge específicament d'aquesta manera). Un traductor de l'anglès, per exemple, no es plantejaria mai d'emprar barbarismes per traslladar un personatge al català, i això no el faria ni menys creïble ni menys accessible, mentre que sovint són els autors catalans els que justifiquen l'ús d'interferències apel·lant a la versemblança. D'aquest fenomen n'és un bon exemple la sèrie britànica *Els joves*, emesa per TV3 als anys vuitanta, que presentava al doblatge una llengua catalana essencialment normativa (amb alguna llicència cèlebre, com ara el *tios* d'en Neil), en contrast amb la posterior *Plats bruts*, de producció catalana, on la interferència del castellà ja és indissimulada. En aquests casos, és feina del corrector suggerir alternatives genuïnes a l'emissor del text.

A més, cal tenir sempre present que les trïes que es fan quant a gramàtica i lèxic han d'estar plenament motivades per l'adequació al registre, i convindrà prescindir tant de les fórmules excessivament formals com de les massa col·loquials (una opció, en tot cas, modulable d'acord amb l'edat). Sabem que els nens són com pissarres en blanc i que, de fet, tant és si les paraules que se'ls presentin són d'un nivell més o menys elevat, però en aquest paper formatiu és debades que es facin aparèixer unes estructures amb excés de formalitat que difícilment seran reproduïdes en lectures d'edats posteriors. Per exemple, avui dia és estrany trobar en literatura per a adults un ús generós de les formes simples de passat (*digué* per *va dir*, *fou* per *va ser*), i en canvi és habitual en literatura per a nens i joves, possiblement per la voluntat de l'autor, aquí estèril, d'exercir aquesta funció formativa que deïem.

Un conegut conte per a nens cau en aquest parany al títol. L'original anglès del celebrat llibre *The very hungry caterpillar*, d'Eric Carle, va ser traduït com *L'erugueteta goluda*, amb la tria d'un adjectiu, aquest *golut goluda*, que tant representa un salt de registre respecte del *hungry* original, com proposa una fórmula que difícilment serà gaire freqüent en textos de lectures posteriors, tant infantils i juvenils com d'adults. És senzillament un adjectiu d'un ús petitíssim respecte del més habitual *golafre* i que segurament ni tan sols coneixen els pares que llegeixen el conte als seus fills. *L'erugueteta golafre*, doncs, hauria estat més adequat.

En resum, la correcció de literatura infantil i juvenil s'ha de concebre des del doble respecte cap a la llengua i cap al lector (l'autor, en definitiva, s'hi haurà d'emmotillar), entenent que els textos per als més joves no són el terreny més apropiat per a la transgressió gramatical i que representen el primer estadi d'una pràctica, la

lectura, que els ha d'enriquir i formar i que els ha d'acompanyar tota la vida. •

La muntanya de llibres més alta del món,
de Rocio Bonilla
(Animallibres).